

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies

Kirjeenne 29.5.2007, dnro 1107/4/07

LAUSUNTOPYYNTÖ OMAN ALOITTEEN JOHDOSTA (Valokuvaus äänestyspaikalla)

Pyydettyinä lausuntona oikeusministeriö toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

Vaalilain (714/1998) 72 §:n 2 momentin mukaan vaalipäivän äänestys on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Saapuvilla olevien (eli äänestäjien) on noudatettava vaalilautakunnan järjestyksen ylläpitämiseksi ja äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi antamia määräyksiä.

Oikeusministeriön vuoden 2007 eduskuntavaaleja varten laatiman vaaliohjeen nro 2 (Vaalilautakunnan tehtävät, 30.11.2006, OM 23/51/2006) sivulla 11 todetaan muun muassa seuraavaa: ”Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että järjestys äänestyspaikalla koko ajan säilyy moitteettomana ja äänestys sujuu häiriöttä. Äänestyspaikalla saapuvilla olevien on noudatettava vaalilautakunnan antamia määräyksiä järjestyksen ylläpitämiseksi ja äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi. Vaalihuoneiston ollessa avoinna on tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin jonojen muodostamiseksi ja valvottava muun muassa, että äänioikeuttaan käyttäneet viipymättä poistuvat äänestyspaikalta”.

Vaalilautakunnan keskeinen tehtävä on huolehtia siitä, että äänestäjien vaalisalaisuus ja vaalivapaus turvataan. Toinen, edellistä tukeva tehtävä, on huolehtia siitä, että äänestystoimitus sujuu joutuisasti ja järjestäytyneesti, mikä puolestaan antaa äänioikeutetuille luottamusta herättävän yleisvaikutelman siitä, että äänestyspaikassa kaikki on kunnossa. Jotta vaalilautakunnalla olisi myös käytännön mahdollisuudet huolehtia näistä asioista, sille on annettu vaalilaissa melko vahvat valtuudet. Laissa todetaankin selkeästi, että äänestäjien on noudatettava vaalilautakunnan määräyksiä. Tavallisesti äänestystoimitus sujuu tässä suhteessa ongelmitta, mutta poikkeuksiakin esiintyy: Vuoden 2004 europarlamenttivaaleissa vaalilautakunta pyysi äänestämään tullutta henkilöä viemään koiransa ulos vaalihuoneistosta, mutta henkilö kieltäytyi. Henkilön väite, että häntä olisi näin estetty käyttämästä äänioikeuttaan, hylättiin hallinto-oikeudessa, jonka mukaan vaalilautakunta oli toiminut vaalilain ja sen nojalla annettujen oikeusministeriön ohjeiden

mukaisesti. Korkein hallinto-oikeus ei muuttanut ratkaisua (15.6.2005 T 1480).

Äänestyspaikalla tapahtuvaa valokuvausta (tai filmaamista) ei ole vaalilainsäädännössä eikä oikeusministeriön ohjeissa nimenomaisesti kielletty. Valokuvaus onkin nähtävä sellaisena muuna toimintana, jonka sopivuutta vaalilautakunta kulloisessakin yksittäistapauksessa arvioi erikseen. Kautta aikojen esimerkiksi tiedotusvälineet ovat kuvanneet äänestyspaikoilla. Tällöin itsestään selvää on ollut, että valokuvaus ei mitenkään saa vaarantaa vaalisalaisuutta eikä vaalivapautta eikä myöskään järjestystä äänestyspaikalla. Kuvata ei esimerkiksi ole saanut äänestyskopin takaa silloin kun äänestäjä on ollut kopissa. Yleensä tiedotusvälineet ovat etukäteen ottaneet yhteyttä vaalilautakuntaan tai kunnan keskusvaalilautakuntaan ja sopineet kuvausajankohdista. Näin vaalilautakunnatkin ovat voineet varautua tiedotusvälineiden saapumiseen.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan yksityishenkilönkin suorittama valokuvaus voidaan sallia sellaisessa tilanteessa, jossa vaalilautakunta arvioi, että kuvaaminen ei vaaranna vaalisalaisuutta, vaalivapautta eikä äänestystoimituksen sujuvuutta ja järjestystä äänestyspaikalla. On kuitenkin syytä painottaa sitä, että asian täytyy voida jäädä vaalilautakunnan harkintaan: joskus ruuhkaa voi olla niin paljon, että voidaan katsoa, että valokuvaus häiritsisi äänestystoimituksen kulkua. Joskus taas voi olla niin hiljaista, että kuvaus voidaan hyvinkin sallia.

Kuvattaessa jotakin tiettyä henkilöä voi kuvaan tallentua muitakin henkilöitä, vaalivirkailijoita tai muita äänestäjiä. Monesti voi olla, että nämä muut henkilöt eivät haluaisi tulla kuvatuksi. Jos kuvaus sallitaan äänestyspaikalla, on tämäkin asia syytä ottaa tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon. Vaikka vaalivirkailijat toimivatkin julkisessa luottamustehtävässä ja vaikka äänestämässä käynti olekaan vaalisalaisuuden piiriin kuuluva asia, tulisi pyrkiä siihen, että jos joku muu henkilö ei halua tulla kuvatuksi, tätä toivetta kunnioitettaisiin.

Asiakirjat palautetaan.

Vaalijohtaja

Arto Jääskeläinen

Ylitarkastaja

Jussi Aaltonen